

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin ve Öz-Yeterlik İnançlarının İncelenmesi*

Talat Aydın **, İkbal Tuba Şahin-Sak ***, Zihni Meray ****

Makale Geliş Tarihi: 02/08/2021

Makale Kabul Tarihi:11/05/2022

DOI: 10.35675/befdergi.977323

Öz

Bu araştırmanın amacı sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin ve öğretmen öz-yeterlik inançlarının incelenmesidir. Nicel araştırma yöntemlerinden tarama modelinde desenlenen bu çalışmanın örneklemini Van ili merkez ilçelerindeki Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokullarda görev yapan 154 sosyal bilgiler öğretmeninden oluşmuş, veriler "kişisel bilgi formu", "Tükenmişlik Envanteri Eğitimi Formu" ve "Öğretmen Öz-yeterlik İnancı Ölçeği" ile toplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda, sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki tükenmişliğin duygusal tükenme boyutundaki tükenmişliklerinin orta düzeyde olduğu, duyarsızlaşma boyutundaki tükenmişliklerinin düşük düzeyde olduğu, kişisel başarı alt boyutundaki tükenmişliklerinin ise yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte öğretmen öz-yeterlik inanç düzeylerinin akademik öz-yeterlik, mesleki öz-yeterlik, sosyal öz-yeterlik boyutlarında ve öz-yeterlik inanç ölçeğinin genel toplamında yüksek olduğu, entelektüel boyutta ise orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, mesleki tükenmişliğin duygusal tükenme ve duyarsızlaşma boyutları ile öğretmen öz-yeterlik inançlarının akademik öz-yeterlik, mesleki öz-yeterlik, sosyal öz-yeterlik, entelektüel öz-yeterlik boyutları ve toplam öz-yeterlikleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Mesleki tükenmişliğin kişisel başarı boyutu ile öğretmen öz-yeterlik inançlarının akademik öz-yeterlik, mesleki öz-yeterlik, sosyal öz-yeterlik, entelektüel öz-yeterlik boyutları ve toplam öz-yeterlikleri arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, sosyal bilgiler öğretmeni, mesleki tükenmişlik, öz-yeterlik inancı.

The Investigation of Social Studies Teachers' Level of Job Burnout and Their Self-Efficacy Belief

*Makale, ilk yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

**Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü, Van, Türkiye, talataydin8@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9688-0959 

***Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Van, Türkiye, ikbalsahin@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9054-6212 

****Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü, Van, Türkiye, zmerey@yyu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1510-561X 

Kaynak Gösterme: Aydın, T., Şahin-Sak, İ.T. & Meray, Z. (2022). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin ve öz-yeterlik inançlarının incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(35), 957-990.

Abstract

The aim of this study is to examine the job burnout level and self-efficacy beliefs of social studies teachers. The sample of this survey-based quantitative research consisted of 154 social studies teachers working in secondary schools affiliated to the Ministry of National Education in the central districts of Van. The data collected through a "Personal Information Form", "Maslach Burnout Inventory Educator Form" and "Teacher Self-Efficacy Scale". Data analysis showed that that social studies teachers' burnout in emotional exhaustion dimension was moderate, burnout in depersonalization dimension was low and burnout in dimension of personal accomplishment was high. It was also found that the self-efficacy beliefs of social studies teachers were high in dimensions of academic self-efficacy, professional self-efficacy and social self-efficacy, and in the overall total of self-efficacy belief scale. However, it was found to be medium in the intellectual self-efficacy dimension. Also, no significant relationship was found between dimensions of emotional exhaustion and depersonalization, and dimensions of academic self-efficacy, professional self-efficacy, social self-efficacy, intellectual self-efficacy and total self-efficacy. A positive correlation was found between the personal accomplishment dimension of job burnout, and academic self-efficacy, professional self-efficacy, social self-efficacy, intellectual self-efficacy and total self-efficacy of the teachers.

Keywords: *Social studies, social studies teacher, job burnout, self-efficacy belief.*

Giriş

Eğitim, bir toplumun kültürünü veya evrensel kabul edilen birtakım değerleri bireylere aktarmada önemli bir role sahiptir. Bu aktarma sürecinde özellikle öğretmen, üzerinde durulması gereken önemli bir faktördür. Çünkü öğretmen; öğrenci, aile ve fiziksel ortam gibi diğer faktörlerin anlam kazanması ve kullanılabilmesinin anahtarıdır ve bu faktörlerden ayrı bir yere koyularak ele alınması gerekmektedir (Öztürk, 2019). Öğretmenlik özünde sorumluluk isteyen bir meslektir ancak hem eğitim paydaşlarının öğretmenlerden beklentileri hem de çevrenin düzenlenmesinden eğitim materyalleri ve etkinliklerine kadar pek çok şeyin planlanması gibi sorumluluklarla meslek daha da stresli bir hal almakta, buna bağlı olarak da öğretmenin tükenmişlik düzeyi artmaktadır (Mahmood & Sak, 2019).

Tükenmişlik, kişinin enerjisi ve gücü üzerindeki baskının, başarısızlığa, yıpranma ve tükenmeye neden olması (Freudenberger, 1974), mesleki ve kişisel yaşamında stres ile mücadele etme konusundaki yetersizlik (Spaniol & Caputo, 1979) veya stresten kurtulmak için geliştirilmiş ve yüksek sadakat sonucu oluşan tükenmişlik hâli, tatmin olmama ve strese tepki neticesinde ortaya çıkan kendini işten uzaklaştırma (Cherniss, 1988) şeklinde tanımlanmıştır. Daha güncel olarak tükenmişlik, bireylerin çalıştıkları mesleğin gerekliliklerini yerine getirmemesi, bunun sonucunda sunulan hizmet kalitesinin ve motivasyonun düşmesi ile ortaya çıkan psikolojik ve fiziksel belirtileri olan bir durumdur (Göktepe, 2016).

Maslach'ın (2003; akt. Mahmood & Sak, 2019; s. 2245) "iş yerindeki stres doğuran durumlara karşı bir tepki olarak uzun vadede ortaya çıkan psikolojik bir sendrom, çalışan ve işi arasındaki uyumsuzluğun sonucu olarak meydana gelen kronik

bir gerginlik durumu” şeklindeki mesleki tükenmişlik tanımından yola çıkarak, stres sonucu oluşan tükenmişliğin tüm mesleklerde çalışan bireylerde olduğu gibi eğitimin uygulayıcıları olan öğretmenleri de olumsuz etkilediğini belirtmek önemlidir.

Çalışma ortamındaki birtakım olumsuzluklar mesleğini devam ettirme konusunda bireylerin tükenmişlik düzeylerini doğrudan etkilemektedir. Çalışma ortamının veya mesleki bıkkınlığın sonucunda ortaya çıkan tükenmişlik, bireyleri etkilediği gibi bireyin iletişim ve etkileşim kurduğu sosyal çevreyi de doğrudan etkilemektedir. İnsan ilişkilerinin yoğun olduğu bazı mesleklerde mesleki tükenmişlik olgusu kaçınılmaz bir problem olarak ortaya çıkmaktadır ve kuşkusuz öğretmenlik de bu mesleklerin başında gelmektedir (Akman, 2019). Gerek öğretmenlerin çalıştığı ortam gerekse çalışma ortamındaki kişilerle ve yakın çevresinde bulunan aile ve arkadaşları ile olan etkileşimi öğretmenlerin tükenmişlik yaşamalarında önemli etkenlerdir. Ayrıca süreç içerisinde öğretmenler, disiplinsiz davranışlardan, ilgisiz personelden, okuldaki öğrenci sayılarının fazla olmasından, bürokratik oligarşinin hâkim olmasından, maaşın az olmasından, öğretmen ve veli arasında yaşanan iletişimsizlikten, teknolojik araç-gereçlerin eksik ya da yetersiz olmasından, çalıştığı kurumdaki idarecilerin adaletsiz davranışlarından ve yol gösterici olmamalarından kaynaklı bazı sorunlar yaşamaktadırlar. Bu durumlar da öğretmenlerin tükenmişlik yaşamalarına neden olmaktadır (Polat vd., 2012). Bu olumsuz etki öğretmen başarısının düşmesine neden olmakta, bu düşüş eğitim kalitesini de olumsuz etkilemektedir (Akman, 2019).

Tükenmişlikle birlikte en yaygın şekilde kullanılan kavramlardan biri öz-yeterlidir. Sakız (2013; s.187) Bandura'nın tanımından yola çıkarak öz-yeterliği, “kişinin bireysel yeterliklerine ve potansiyeline olan inancı” olarak açıklamıştır. Öz-yeterlik inançları yüksek olan kişiler için zor görevler aşılması gereken engeller olarak görülürken bu bireyler, kendilerine zor amaçlar belirlemekte ve bu amaçlara karşı güçlü bağlılıklarını korumaktadırlar. Aksine, öz-yeterlik inançları düşük olan insanlar ise kişisel bir tehdit olarak algıladıkları zorlu görevlerden uzak durmaya çalışmakta, bu durumlarla karşı karşıya kaldıklarında kişisel eksikliklerine ve engeller karşısında başarılı olması için gösterecekleri performans odaklanmanın aksine her türlü olumsuz sonuca odaklanmaktadırlar (Bandura, 2010). Bu bağlamda öz-yeterlik inancı, öğretmenleri duygusal ve davranışsal açıdan olumlu ya da olumsuz şekilde etkilemektedir. Bununla birlikte öğretmenlerin davranışlarında ve öz-yeterlik inançlarındaki değişimler, yaptıkları çalışmaların verimliliğini de etkileyebilmekte ve tükenmişlik yaşamalarına neden olabilmektedir. Bu bağlamda tükenmişlik ve öz-yeterlik kavramlarının ilişkisinin incelenmesi önem kazanmaktadır.

Mesleki tükenmişlik gerek yurt dışında gerekse yurt içinde pek çok araştırmacı tarafından incelenmiştir. Örneğin, farklı branş öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile örgütsel sinizm tutumları (Duman vd., 2020; Mahmood & Sak, 2019), mesleki doyumları ile mesleki tükenmişlik düzeyleri (Akman, 2019; Bilgili, 2019; Çankıran, 2019; Karabulut, 2019; Sak, 2018), iş yükü algıları-mesleki tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki (Öztürk, 2019), mesleki tükenmişlikleri ve iyi oluşları

(Demir, 2018; Dinç, 2018; Karakuş, 2019), yeterlilikleri ve tükenmişlik algıları (Yılmaz, 2019a), mesleki tükenmişlikleri (Arvidsson vd., 2019; Chakravorty & Singh, 2021; Dönmez, 2018; Kılınç, 2018; Kokkinos, 2007; Sak vd., 2017; Şencan, 2019), tükenmişlik düzeyleri ve sınıf yönetimi becerileri (Hanedar, 2018; Kocaman, 2018) ve duygusal zekâ ve kişiliğin öğretmenlerin tükenmişliği üzerindeki etkisi (Pishghadam & Sahebjam, 2012) çalışılan konulardan bazılarıdır. Öğretmenlerin öz-yeterlilikleri de çeşitli çalışmaların konusu olmuştur. Örneğin araştırmacılar çeşitli branşlardan öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının öz-yeterlilik inançları ile öz-yeterlilik kaynaklarını (Süzer, 2019), değişime hazır olma durumlarını (Demirhan, 2019), psikolojik açıdan iyi oluş durumlarını ve mesleki kaygı düzeylerini (Sarıtaş, 2019), profesyonellik düzeylerini (Aydemir, 2019; Yoo, 2016), öğretmeye yönelik endişelerini (Yurtseven, 2019), örgütsel bağlılıklarını (Gül, 2018), etik duyarlıklarını (Özyıldırım, 2018), öz denetimlerini (Subaş, 2018), performanslarını (Cocca vd., 2018), eğitim programındaki etkinlikleri (Koç & Sak, 2017), tükenmişlik ve psikolojik iyi oluşlarını (Bentea, 2017), bilgilerindeki değişiklikleri (Menon & Sadler, 2016), eğitim inançlarını (Balci, 2015) ve sınıf yönetimi becerilerini (Şahin Sak, 2015) incelemiştir. Alanyazın taraması göz önünde bulundurulduğunda gerek tükenmişlik gerekse öz-yeterlilikle ilgili çalışmaların 30-40 yıllık bir zamana yayıldığı görülmektedir. Bu çalışmalar alana önemli katkılar sunmuş olmakla birlikte, -sayıca-halen yeterli değildir. Ayrıca alanyazında öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile öz-yeterlilik inançlarını beraber inceleyen az sayıda araştırmaya rastlanılmıştır. Özellikle sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki tükenmişliklerini ve/veya öğretmen öz-yeterlilik inançlarını incelemeye yönelik çalışmaya rastlanılmamıştır. Ayrıca yapılan araştırmalara bakıldığında öğretmen öz-yeterlilik inancını konu alan çalışmaların daha çok öğretmen adaylarına yönelik, mesleki tükenmişlik ile ilgili yapılan çalışmaların ise bazı branş öğretmenlerine (okul öncesi, özel eğitim, sınıf, beden eğitimi, ilköğretim matematik, fen bilimleri gibi) yönelik planlandığı görülmektedir. Doğrudan sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik yapılan bir çalışmaya rastlanılmadığından bu çalışmanın alanyazındaki önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Bu değişkenlerin sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencileriyle sosyal ve akademik etkileşimleri sürecinde etkili olacağı düşünülmektedir. Ayrıca sosyal bilgiler öğretmenlerinin çalıştığı yaş grupları da göz önünde bulundurulduğunda bu ilişkinin incelenmesine ihtiyaç duyulmuştur. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğini icra ederken mesleki tükenmişlik düzeyleri ve öğretmen öz-yeterlilik inançları mesleki performansları üzerinde doğrudan etkili olan iki önemli faktör olup, eğitim ortamındaki bütün paydaşlarla olan iletişim, etkileşim ve eğitimsel çıktılar üzerinde de etkilidir (Berkant, 2017; Kayabaşı, 2008). Bu çalışmada bu iki faktör arasındaki ilişkinin incelenmesi sonucunda ortaya çıkan bulguların, sosyal bilgiler öğretmenlerinin mevcut durumlarının iyileştirilmesine katkıda bulunacağı da düşünülmektedir.

Çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin ve öğretmen öz-yeterlilik inançlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin;

1. Mesleki tükenmişlik düzeyleri ne düzeydedir?

2. Mesleki tükenmişlik düzeyleri cinsiyetlerine, yaşlarına, mesleki kıdemlerine, medeni durumlarına, görev yaptıkları okuldaki çalışma statülerine, görev yaptıkları okuldaki teknolojik materyallerin yeterlilik durumuna, velilerin çocuklarıyla ilgilenme durumlarına ve mesleki bir eğitime/etkinliğe katılıp katılmadıklarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

3. Öğretmen öz-yeterlik inançları ne düzeydedir?

4. Öğretmen öz-yeterlik inançları cinsiyetlerine, yaşlarına, mesleki kıdemlerine, medeni durumlarına, görev yaptıkları okuldaki çalışma statülerine, görev yaptıkları okuldaki teknolojik materyallerin yeterlilik durumuna, velilerin çocuklarıyla ilgilenme durumlarına ve mesleki bir eğitime/etkinliğe katılıp katılmadıklarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

5. Mesleki tükenmişlik düzeyleri ile öğretmen öz-yeterlik inançları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerini ve öz-yeterlik inançlarını incelemeyi amaçlayan bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Bu modelde mevcut durumu olduğu şekilde açıklamak amaçlanmaktadır (Karasar, 2005). Bu çalışma kapsamında da öğretmenlerin durumuna herhangi bir müdahalede bulunulmadan ve durumlarında herhangi bir değişiklik yapılmadan mevcut halleriyle araştırmanın yürütülmesi amaçlandığından çalışma, tarama modeline uygundur.

Örneklem

Çalışmanın evrenini 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Van'ın merkez ilçeleri olan Edremit, İpekyolu ve Tuşba'da Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokullarda görev yapan 234 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini, evreni temsil etme gücünün yüksek olduğu basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılarak (Büyüköztürk vd., 2014) bu evrenden seçilen 154 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmuştur.

Çalışmanın örneklemini oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerine ilişkin bazı bilgilere aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 1.
Çalışmaya Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerin Demografik Özellikleri ve Mesleki Durumları.

Değişkenler		n	%
Cinsiyet	Kadın	49	31,8
	Erkek	105	68,2
Yaş	25-30	74	48,1
	31-35	35	22,7
	36-41	45	29,2
Mesleki Kıdem	1-5 yıl	77	50,0
	6-10 yıl	45	29,2
	11 yıl ve üstü	32	20,8
Medeni Durum	Evli	90	58,4
	Bekâr	64	41,6
Çalışma Statüsü	Kadrolu	105	68,2
	Sözleşmeli	49	31,8
Okuldaki teknolojik materyallerin durumu	Yeterli	71	46,1
	Yetersiz	83	53,9
Velilerin ilgili olma durumları	Hayır	67	43,5
	Evet	87	56,5
Eğitim alma durumu	Almış	37	24,0
	Almamış	117	76,0

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerle ilgili şu bilgilere ulaşılmaktadır. Örneklemi oluşturan öğretmenlerin %31,8'i kadın, %68,2'si erkek iken, %48,1'i 25-30, %22,7'si 31-35 ve %29,2'si 36-41 yaş aralığındadır. Öğretmenlerin %50'si 1-5 yıl, %29,2'si 6-10 yıl ve %20,8'i 11 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahipken, %58,4'ü evli, %41,6'sı bekârdır. Katılımcı öğretmenlerin %68,2'si kadrolu, %31,8'i sözleşmeli olarak görev yapmaktadır. Öğretmenlerin %53,9'unun görev yaptıkları okullardaki teknolojik materyalleri yetersiz buldukları, %56,5'i görev yaptıkları okullardaki velilerinin çocuklarının eğitimiyle ilgili olduklarını düşündükleri görülmektedir. Bu çalışmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin %76'sı son bir yılda mesleki bir eğitime/etkinliğe katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, veri toplamak amacıyla, araştırmacılar tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu”, Maslach, Jackson ve Schawb’ın (1981) geliştirdiği, İnce ve Şahin’in (2015) Türkçeye uyarladığı 22 maddelik “Maslach Tükenmişlik Envanteri Eğitimci Formu” ve Çolak, Yorulmaz ve Altınkurt’ın (2017) geliştirdiği 27 maddelik “Öğretmen Öz-yeterlik İnancı Ölçeği” kullanılmıştır.

Kişisel bilgi formu

Araştırmacıların hazırladığı bu formda yaş, cinsiyet, mesleki deneyim (kıdem), medeni durum, çalışılan kurumdaki çalışma statüsü (kadrolu, sözleşmeli), okuldaki teknolojik materyallerin yeterlilik durumu, velilerin çocukları ile ilgilenme durumu, okuldaki toplam öğrenci sayıları ve son bir yıl içerisinde mesleki bir eğitime/etkinliğe katılıp katılmadıkları ile ilgili sorulara yer verilmiştir.

Maslach tükenmişlik envanteri eğitimci formu

Maslach Tükenmişlik Envanteri, Maslach ve Jackson tarafından geliştirilmiştir (Maslach ve Jackson, 1981). Ölçek İnce ve Şahin (2015) tarafından 760 öğretmen ile yürüttükleri çalışma sonucunda Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği doğrulayıcı faktör analiziyle (DFA) test edilmiştir. DFA sonucunda uyum indeksleri ($\chi^2/sd=4.3$, RMSEA=0.07, CFI=0.94, NFI=0.93, GFI=0.87, AGFI=0.84) kabul edilebilir bir uyum göstermiştir. Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik tutumlarını ölçen 7’li likert formatında hazırlanan, 3 alt boyuttan ve 22 maddeden oluşan “Maslach Tükenmişlik Envanteri Eğitimci Formunun (1) duygusal tükenme alt boyutunda dokuz, (2) duyarsızlaşma alt boyutunda beş ve (3) kişisel başarı alt boyutunda sekiz madde bulunmaktadır. Her alt boyutun ayrı ayrı puanlandığı envantere maddelerden alınabilecek en düşük puan “0”, en yüksek puan ise “6”dır. Birinci alt boyutta alınabilecek en yüksek puan 54, ikinci alt boyutta 48, üçüncü alt boyutta ise 30 puandır. Kişisel başarı alt boyutunda alınan yüksek puan, düşük düzeyde yaşanan tükenmiş demektir. Ayrıca birinci alt boyut için Cronbach Alpha katsayısı 0,88; ikinci alt boyut için 0,78 ve üçüncü alt boyut için 0,74 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada için ise alt boyutlar için Cronbach Alpha katsayıları sırayla 0,88; 0,84 ve 0,82 olarak hesaplanmıştır.

Öğretmen öz-yeterlik inancı ölçeği

Toplamda 27 maddeden oluşan Öğretmen Öz-yeterlik İnancı Ölçeği Çolak, Yorulmaz ve Altınkurt (2017) tarafından geliştirilmiş olup (1) Katılmıyorum ile (5) Katılıyorum aralığında 5’li likert tipi bir ölçektir. İlkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan 476 öğretmen ile yürütülen çalışmada, Açıklayıcı Faktör Analizi sonucuna göre, ölçek (1) akademik öz-yeterlik, (2) mesleki öz-yeterlik, (3) sosyal öz-yeterlik ve (4) entelektüel öz-yeterlik olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Bu dört faktörlü yapı Doğrulayıcı Faktör Analizi ile doğrulanmıştır ($\chi^2/sd=2.12$, GFI= .85, AGFI = .82, RMSEA = .06, RMR = .03, SRMR = .06, CFI = .97, NFI = .95, NNFI = .97).

Akademik öz-yeterlik beş maddeden (1-5), mesleki öz-yeterlik yedi maddeden (6-12), sosyal öz-yeterlik sekiz maddeden (13-20) ve entelektüel öz-yeterlik yedi maddeden (21-27) oluşmaktadır. Ölçekte her bir faktör için ayrı ayrı puan alınabilmekte, ölçeğin tümü için toplam bir puan hesaplanabilmektedir. Faktörlerin her bir faktörden ya da ölçeğin tümünden yüksek puanların alınması, o faktöre veya ölçeğin toplamına ilişkin öz-yeterlik inancının yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Çolak, Yorulmaz ve Altinkurt (2017) alt boyutlar için Cronbach Alpha değerlerini sırasıyla 0,75; 0,86; 0,88; 0,87 şeklinde, ölçeğin tümü için de 0,93 olarak hesaplamışlardır. Bu çalışmada ise Cronbach Alpha birinci alt boyut için 0,75; ikinci alt boyut için 0,86; üçüncü alt boyut için 0,88; dördüncü alt boyut için 0,87 ve ölçeğin tümü için 0,93 şeklinde hesaplanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecine başlamadan önce, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimleri Etik Kuruluna başvurulmuş ve çalışma için gerekli izin alınmıştır. Daha sonrasında ise Van İl Millî Eğitim Müdürlüğünden çalışmanın Van ili merkez ilçelerinde yürütülebilmesi ve sosyal bilgiler öğretmenlerine veri toplama araçlarının uygulanabilmesi için gerekli yasal izinler alınmıştır. 2020 yılında tüm dünyada görülen Covid-19 salgını nedeniyle Türkiye'deki bütün okullar bahar yarıyılında uzaktan eğitime geçmiştir. Bu nedenle veri toplama araçları online platforma taşınmıştır. Kullanılan program sayesinde elektronik ortama aktarılan veri toplama araçları, soruların boş bırakılıp bir sonraki soruya veya forma geçilmesine imkân vermediği gibi birden fazla işaretlemeyi de engelleyen bir sistem sağlayıp verilerin daha güvenli ve sağlıklı bir şekilde doldurulmasına imkân sağlamıştır. Elektronik ortamda e-posta ve Whatsapp uygulaması ile formların linki sosyal bilgiler öğretmenlerine gönderilerek formları uygun koşullar ve sağlıklı bir ortamda gönüllülük esası gözetilerek doldurmaları istenmiştir. Bu süre zarfında gerekli dönüşler yapılmış ve katılımcıların yanıtladıkları formlar Excel dosyası formatında veri dosyası olarak birleştirilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Bilimsel araştırmalarda çalışmaya gönüllü olarak katılmak istemeyenler olabileceği düşünülerek, evreni temsil edeceği düşünülen öğretmen sayısından daha fazlası olacak şekilde 175 öğretmene ulaşılmaya çalışılmıştır. Çalışmaya gönüllü katılan 154 öğretmenin verileri kullanılmış olup, evreni temsil etmesi bağlamında bu istenen bir sayıdır. Katılımcılara uygulanan ölçeklerin farklı uygulayıcılar tarafından uygulanması da geçerliği tehdit eden bir durumdur (Büyüköztürk vd., 2014; Karasar, 2005). Bu nedenle bu araştırmada bütün katılımcılara ölçekler aynı araştırmacı tarafından aynı süreçte ve benzer ortamlarda uygulanmıştır. Dağıtılan ölçeklerde katılımcılara ait isim, soy isim gibi kimliklerini deşifre edecek herhangi bir bilgi istenmemiş olup, verdikleri bilgilerin sadece bu çalışma kapsamında kullanılacağı belirtilerek, katılımcıların samimi bir şekilde ölçekleri doldurmaları istenmiştir.

Kullanılan veri toplama araçlarındaki soru sayılarının makul olmasından dolayı, öğretmenlerin sıkılmadan bütün maddeleri dikkatli bir şekilde okumaları sağlanmıştır.

Veri Analizi

Elde edilen verilerin hepsi değerlendirmeye alınmış; Excel dosyası olarak programdan alınan veriler SPSS 22 paket programına aktarılarak analizleri yapılmıştır. Çalışmanın katılımcıları olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin demografik bilgileri ve çalışma statülerine ilişkin betimsel istatistikler (frekans ve yüzdelik dağılımlar) yapılmış, toplanan verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini test etmek için Kolmogorow-Smirnow testi kullanılmıştır. Kolmogorow-Smirnow testinin sonucuna göre ölçekten elde edilen puanların normal dağılım gösterdiği belirlenmiş ($n=154$, $p>.05$) ve iki gruptan oluşan değişkenleri karşılaştırmak amacıyla bağımsız örneklem için t-testi, ikiden fazla gruptan oluşan değişkenleri karşılaştırmak amacıyla tek yönlü ANOVA ve değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Pearson Momentler Çarpım korelasyonu gibi parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Ayrıca anlamlılık düzeyi fark analizlerinde 0,05; korelasyon analizinde 0,01 olarak alınmıştır.

Bulgular

Araştırma Sorusu 1

Tablo 2.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri.

	N	Min.	Maks.	\bar{x}	S
(1) Duygusal Tükenme	154	0	51	17,06	11,60
(2) Duyarsızlaşma	154	0	25	5,70	6,49
(3) Kişisel Başarı	154	0	48	30,15	13,34

Örnekleme oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki tükenmişliğin alt boyutlarına ilişkin ortalamaları Maslach Tükenmişlik Envanteri boyutlarının puan aralıkları ve aralıklara karşılık gelen düzeylerine göre incelenmiş; öğretmenlerin mesleki tükenmişliğin birinci boyuttaki tükenmişliklerinin orta düzeyde olduğu, ikinci boyuttaki tükenmişliklerinin düşük düzeyde olduğu, üçüncü boyuttaki tükenmişliklerinin ise yüksek düzeyde olduğu görülmektedir (Tablo 2).

Araştırma Sorusu 2

Bağımsız örneklem için t-testi sonuçları, birinci boyutta ($t_{152}=,966$, $p>.05$), ikinci boyutta ($t_{152}=-,896$, $p>.05$) ve üçüncü boyutta ($t_{152}=-,422$, $p>.05$) cinsiyet değişkenine göre aradaki farkın anlamlı olmadığını ortaya koymuştur.

Tek Faktörlü ANOVA testlerinin sonuçları, birinci ($F_{151}=,847$, $p>.05$), ikinci ($F_{151}=2,243$, $p>.05$) ve üçüncü ($F_{151}=,136$, $p>.05$) alt boyutlarda yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koymuştur.

Tablo 3.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Puanlarının Kıdemlerine Göre Tek Faktörlü ANOVA Sonuçları.

	Kıdem	N	\bar{X}	S	Sd	F	P	Anamlı Fark
(1) Duygusal Tükenme	1-5 yıl	77	15,63	9,88	2/151	1,948	,146	---
	6-10 yıl	45	19,86	11,74				
	11 yıl ve üstü	32	16,56	14,58				
(2) Duyarsızlaşma	1-5 yıl	77	4,41	5,19	2/151	4,176	,017	A-B
	6-10 yıl	45	7,86	7,15				
	11 yıl ve üstü	32	5,78	7,64				
(3) Kişisel Başarı	1-5 yıl	77	30,77	13,06	2/151	,762	,469	---
	6-10 yıl	45	30,93	11,34				
	11 yıl ve üstü	32	27,56	16,41				

A=1-5 yıl, B=6-10 yıl, C=11 yıl ve üstü

Tablo 3 incelendiğinde, yapılan Tek Faktörlü ANOVA testleri sonucunda birinci ($F_{151}=1,948$, $p>.05$) ve ikinci ($F_{151}=,762$, $p>.05$) alt boyutlarda kıdem değişkenine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ancak, bu değişkenin sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki tükenmişliklerinin ikinci alt boyutunda anlamlı bir farklılık gösterdiği ($F_{151}=4,176$, $p<.05$) bulunmuştur. Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Bonferroni” testi uygulanmıştır. Bonferroni testi sonucunda kıdemi 1-5 yıl aralığında olan sosyal bilgiler öğretmenleriyle 6-10 yıl aralığında olan öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Mesleki kıdemi 6-10 yıl aralığında olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ortalamalarının ($\bar{X}=7,86$) mesleki kıdemi 1-5 yıl aralığında olan öğretmenlerin ortalamalarından ($\bar{X}=4,41$) daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Bağımsız örneklemeler için t-testi sonuçları, birinci ($t_{152}=1,573$, $p>.05$), ikinci ($t_{152}=-,193$, $p>.05$) ve üçüncü alt boyutta ($t_{152}=1,450$, $p>.05$) medeni durum değişkenine göre aradaki farkın anlamlı olmadığını göstermiştir.

Tablo 4.
Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Ölçeği Puanlarının Çalışma Statülerine Göre T-Testi Sonuçları.

	Çalışma statüsü	N	□	S	t	p
(1) Duygusal Tükenme	Kadrolu	105	17,91	12,14	1,333	,185
	Sözleşmeli	49	15,24	10,24		
(2) Duyarsızlaşma	Kadrolu	105	6,50	6,94	2,258	,025
	Sözleşmeli	49	4,00	5,05		
(3) Kişisel Başarı	Kadrolu	105	30,49	12,92	,461	,646
	Sözleşmeli	49	29,42	14,31		

Tablo 4 incelendiğinde, yapılan bağımsız örneklem için t-testi sonucunda birinci ($t_{152}=1,333$, $p>.05$) ve üçüncü alt boyutlarda ($t_{152}=.461$, $p>.05$) çalışma statüsü değişkenine göre aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. İkinci alt boyutta ($t_{152}=2,258$, $p<.05$) ise aradaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. Kadrolu olarak çalışan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ortalamalarının ($\square=6,50$) sözleşmeli olarak çalışanlarından ($\square=4,00$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Bağımsız örneklem için t-testi sonuçları, birinci ($t_{152}=.547$, $p>.05$), ikinci ($t_{152}=1,518$, $p>.05$) ve üçüncü ($t_{152}=-1,018$, $p>.05$) alt boyutlarda okuldaki teknolojik materyallerin durumuna göre aradaki farkın anlamlı olmadığını göstermiştir.

Tablo 5.
Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Ölçeği Puanlarının Velilerin Çocuklarıyla İlgilenme Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları.

	Veli İlgisi	N	□	S	t	p
(1) Duygusal Tükenme	İlgisiz	67	17,43	10,98	,344	,731
	İlgili	87	16,78	12,11		
(2) Duyarsızlaşma	İlgisiz	67	5,08	5,61	-1,037	,302
	İlgili	87	6,18	7,09		
(3) Kişisel Başarı	İlgisiz	67	32,62	12,15	2,037	,043
	İlgili	87	28,25	13,97		

Tablo 5 incelendiğinde, yapılan bağımsız örneklem için t-testi sonucunda, birinci ($t_{152}=.344$, $p>.05$) ve ikinci ($t_{152}=-1,037$, $p>.05$) alt boyutlarda velilerin çocuklarıyla ilgilenme durumlarına göre aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. Ancak, üçüncü alt boyutta ($t_{152}=2,037$, $p<.05$) bu değişkene göre anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Velileri çocuklarıyla ilgilenen sosyal bilgiler

öğretmenlerinin ortalamaları (\bar{x} =28,25) velileri çocuklarıyla ilgilenmeyen öğretmenlerin ortalamalarından (\bar{x} =32,62) daha düşük bulunmuştur.

Tablo 6.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Ölçeği Puanlarının Mesleki Bir Eğitime/Etkinliğe Katılıp Katılmama Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları.

	Eğitime/etkinliğe katılıp katılmama durumu	N	\bar{x}	S	t	p
(1) Duygusal Tükenme	Katılan	37	14,91	10,21	-	,198
	Katılmayan	117	17,74	11,97	1,293	
(2) Duyarsızlaşma	Katılan	37	4,86	5,85	-,905	,367
	Katılmayan	117	5,97	6,68		
(3) Kişisel Başarı	Katılan	37	35,51	12,58	2,866	,005
	Katılmayan	117	28,46	13,18		

Tablo 6 incelendiğinde yapılan bağımsız örneklem için t-testi sonucunda; birinci ($t_{152}=-1,293$, $p>.05$) ve ikinci ($t_{152}=-,905$, $p>.05$) alt boyutlarda öğretmenlerin son bir yılda mesleki bir etkinliğe katılıp katılmamalarına göre aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. Ancak, üçüncü alt boyutta ($t_{152}=2,866$, $p<.05$) bu değişkene göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Meslekleriyle ilgili son bir yılda bir eğitime/etkinliğe katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ortalamaları (\bar{x} =35,51) bir eğitime/etkinliğe katılmayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ortalamalarından (\bar{x} =28,46) daha yüksek bulunmuştur.

Araştırma Sorusu 3

Tablo 7.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğretmen Öz-Yeterlik İnançları Düzeyleri.

	N	Min.	Maks.	\bar{x}	S
(1) Akademik öz-yeterlik	154	5,00	25,00	20,20	3,92
(2) Mesleki öz-yeterlik	154	7,00	35,00	28,24	5,32
(3) Sosyal öz-yeterlik	154	8,00	40,00	32,15	6,73
(4) Entelektüel öz-yeterlik	154	7,00	35,00	26,74	5,82
Toplam öz-yeterlik	154	27,00	135,00	107,34	19,89

Örnekleme oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretmen öz-yeterlik inanç düzeylerinin birinci, ikinci ve üçüncü alt boyutlarda ve ölçeğin genel toplamında

yüksek olduğu, dördüncü alt boyut olan entelektüel öz-yeterlik boyutunda ise orta düzeyde olduğu belirlenmiştir (Tablo 7).

Araştırma Sorusu 4

Yapılan bağımsız örneklem için t-testi sonucunda; birinci ($t_{152}=-,052$, $p>.05$), ikinci ($t_{152}=-1,360$, $p>.05$), üçüncü ($t_{152}=-1,854$, $p>.05$), dördüncü ($t_{152}=-1,500$, $p>.05$) alt boyutlarda ve öz-yeterlik ölçeğinin genel toplamında ($t_{152}=-1,439$, $p>.05$) cinsiyet değişkenine göre aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Yapılan Tek Faktörlü ANOVA testleri sonucunda, birinci ($F_{151}=,857$, $p>.05$), ikinci ($F_{151}=1,324$, $p>.05$), üçüncü ($F_{151}=,169$, $p>.05$) ve dördüncü ($F_{151}=1,056$, $p>.05$) alt boyutlarda yaş değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ayrıca, bu değişkenin sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretmen öz-yeterlik inançlarının genel toplamında da anlamlı bir farklılık göstermediği ($F_{151}=,741$, $p>.05$) bulunmuştur.

Yapılan Tek Faktörlü ANOVA testleri sonucunda, birinci ($F_{151}=1,215$, $p>.05$), ikinci ($F_{151}=,616$, $p>.05$), üçüncü ($F_{151}=,544$, $p>.05$) ve dördüncü ($F_{151}=,713$, $p>.05$) alt boyutlarında mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Ayrıca bu değişkenin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretmen öz-yeterlik inançlarının genel toplamında da anlamlı bir farklılık göstermediği ($F_{151}=,684$, $p>.05$) bulunmuştur.

Yapılan bağımsız örneklem için t-testi sonucunda; birinci ($t_{152}=,762$, $p>.05$), ikinci ($t_{152}=1,900$, $p>.05$), üçüncü ($t_{152}=,145$, $p>.05$), dördüncü ($t_{152}=1,022$, $p>.05$) alt boyutlarında ve ölçeğin genel toplamında ($t_{152}=1,003$, $p>.05$) medeni durum değişkenine göre aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Yapılan bağımsız örneklem için t-testi sonucunda akademik öz-yeterlik boyutunda ($t_{152}=,492$, $p>.05$), mesleki öz-yeterlik boyutunda ($t_{152}=-,007$, $p>.05$), sosyal öz-yeterlik boyutunda ($t_{152}=-,188$, $p>.05$) entelektüel öz-yeterlik boyutunda ($t_{152}=-,466$, $p>.05$) ve ölçeğin genel toplamında ($t_{152}=-,105$, $p>.05$) aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Tablo 8.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğretmen Öz-Yeterlik İnançları Ölçeği Puanlarının Teknolojik Materyallerin Yeterlilik Durumuna Göre T-Testi Sonuçları.

	Teknolojik Materyaller	N	□	S	t	p
(1) Akademik	Yeterli	71	19,94	4,43	-,772	,441
Öz-yeterlik	Yetersiz	83	20,43	3,42		
(2) Mesleki	Yeterli	71	27,90	5,37	-,729	,467
Öz-yeterlik	Yetersiz	83	28,53	5,30		

(3) Sosyal Öz-yeterlik	Yeterli	71	31,47	6,88	-1,154	,250
	Yetersiz	83	32,73	6,59		
(4) Entelektüel Öz-yeterlik	Yeterli	71	25,56	6,44	-2,354	,020
	Yetersiz	83	27,74	5,06		
Toplam Öz-yeterlik	Yeterli	71	104,88	21,20	-1,422	,157
	Yetersiz	83	109,44	18,57		

Tablo 8 incelendiğinde, yapılan bağımsız örneklem için t-testi sonucunda; birinci ($t_{152}=-,772$, $p>.05$), ikinci ($t_{152}=-,729$, $p>.05$), üçüncü ($t_{152}=-1,154$, $p>.05$) alt boyutlarda ve ölçeğin genel toplamında ($t_{152}=-1,422$, $p>.05$) okuldaki teknolojik materyallerin durumuna göre aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. Ancak, dördüncü alt boyut olan entelektüel öz-yeterlik boyutunda ($t_{152}=-2,354$, $p<.05$) anlamlı bir fark bulunmuştur. Görev yaptıkları okulda teknolojik materyallerin yeterli olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin entelektüel öz-yeterlik ortalamaları ($\bar{x}=25,56$) teknolojik materyallerin yetersiz olduğu okullarda görev yapan öğretmenlerin entelektüel öz-yeterlik ortalamalarından ($\bar{x}=27,74$) daha düşüktür.

Yapılan bağımsız örneklem için t-testi sonucunda; birinci ($t_{152}=-,541$, $p>.05$), ikinci ($t_{152}=-,399$, $p>.05$), üçüncü ($t_{152}=-,230$, $p>.05$), dördüncü ($t_{152}=-,904$, $p>.05$) alt boyutlarda ve ölçeğin genel toplamında ($t_{152}=-,342$, $p>.05$) velilerin çocuklarıyla ilgilenme durumuna göre aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Tablo 9.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğretmen Öz-Yeterlik İnançları Ölçeği Puanlarının Mesleki Bir Eğitime/Etkinliğe Katılıp Katılmama Durumlarına Göre T-Testi Sonuçları.

	Eğitime/etkinliğe katılıp katılmama durumu	N	\bar{x}	S	t	p
(2) Mesleki Öz-yeterlik	Katılan Katılmayan	37 117	30,13 27,64	4,87 5,34	2,525	,013
(3) Sosyal Öz-yeterlik	Katılan Katılmayan	37 117	34,40 31,44	7,01 6,51	2,365	,019
(4) Entelektüel Öz-yeterlik	Katılan Katılmayan	37 117	29,51 25,86	5,02 5,80	3,439	,001

Toplam	Katılan	37	115,43	19,16	2,906	,004
Öz-yeterlik	Katılmayan	117	104,78	19,50		

Tablo 9 incelendiğinde, yapılan bağımsız örneklemeler için t-testi sonucunda; birinci ($t_{152}=2,106$, $p<.05$), ikinci ($t_{152}=2,525$, $p<.05$), üçüncü ($t_{152}=2,365$, $p>.05$), dördüncü ($t_{152}=3,439$, $p<.05$) alt boyutlarda ve ölçeğin genel toplamında ($t_{152}=2,906$, $p<.05$), sosyal bilgiler öğretmenlerinin son bir yılda mesleki bir eğitime/etkinliğe katılıp katılmama durumlarına göre aradaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. Son bir yolda mesleki bir eğitime/etkinliğe katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ortalamaları herhangi bir eğitime/etkinliğe katılmayanların ortalamalarından birinci ($\square=21,37$; $\square=19,83$), ikinci ($\square=30,13$; $\square=27,64$), üçüncü ($\square=34,40$; $\square=31,44$) ve dördüncü ($\square=29,51$; $\square=25,86$) alt boyutlarda daha yüksek bulunmuştur. Benzer durum öz-yeterlik ölçeği genel toplamında da ($\square=115,43$; $\square=104,78$) söz konusudur.

Araştırma Sorusu 5

Tablo 10.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri İle Öğretmen Öz-Yeterlik İnançları Arasındaki İlişki.

Değişkenler		Duyusal Tükenmişlik	Duyarsızlaşma	Kişisel Başarı	Akademik Öz-yeterlik	Mesleki Öz-yeterlik	Sosyal Öz-yeterlik	Entelektüel Öz-yeterlik	Toplam Öz-yeterlik
Mesleki tükenmişlik	(1) Duyusal Tük.	1	,740**	,137	,012	-,110	-,135	-,089	-,099
	(2) Duyarsızlaşma		1	-,079	-,045	-,158	-,153	-,143	-,145
	(3) Kişisel Başarı			1	,375**	,310**	,331**	,267**	,347**
Öz-yeterlik inancı	(1) Akademik özy.				1	,732**	,728**	,714**	,849**
	(2) Mesleki özy.					1	,880**	,754**	,931**
	(3) Sosyal özy.						1	,778**	,945**
	(4) Entelektüel özy.							1	,899**
	Toplam Özy.								1

** $p<.01$

Yapılan Pearson korelasyon analizi sonucunda (Tablo 10);

Mesleki tükenmişliğin duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutları ile öğretmen öz-yeterlik inançlarının alt boyutları ve ölçeğin toplamı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Mesleki tükenmişliğin üçüncü alt boyutu olan kişisel başarı boyutu ile öğretmen öz-yeterlik inançlarının akademik ($r=,375$, $p<.01$), mesleki ($r=,310$, $p<.01$), sosyal ($r=,331$, $p<.01$) ve entelektüel öz-yeterlik alt boyutları ($r=,267$, $p<.01$) ve toplam öz-yeterlikleri ($r=,347$, $p<.01$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Çalışmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki tükenmişliğin duygusal tükenme boyutundaki tükenmişliklerinin orta, duyarsızlaşma boyutundaki tükenmişliklerinin düşük ve kişisel başarı alt boyutundaki tükenmişliklerinin ise yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur. Alanyazında farklı çalışmaların bulguları söz konusu bulguyu destekler niteliktedir. Örneğin Karabulut (2019) müzik öğretmenlerinin duyarsızlaşma boyutunda tükenmişliklerinin düşük çıktığını, Çivik (2019) ise beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki tükenmişliklerinin her üç boyutta da düşük olduğunu belirlemiştir. Medeni (2018), beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin duyarsızlaşma ve duygusal tükenme alt boyutlarında yaşadıkları tükenmişliğin düşük düzeyli, kişisel başarı boyutunda yaşadıkları tükenmişliğin ise yüksek düzeyli olduğunu ortaya koymuştur. Okumuşoğlu (2019) fen bilimleri öğretmenlerinin mesleki tükenmişliğin her üç boyutunda da tükenmişliklerinin yüksek düzeyde olduğunu ifade etmiştir. Alanyazındaki çalışmalar göz önüne alındığında mesleki tükenmişliğin alt boyutlarının farklı öğretmenlik branşlarına göre farklılık gösterdiği ifade edilebilir. Bu farklılıkların yaşanmasında öğretmenlerin çalışma koşullarının ağır olmasını, iş yüklerinin fazla olması, kendilerinden, branşlarından, öğrencilerinden, velilerinden ve okul yönetiminden kaynaklı farklı problemlerle sürekli karşılaşılıyor olmaları ve çalışma ortamındaki problemleri göz ardı edememeleri gibi faktörlerin etkili olduğu söylenebilir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır. Yazıcı ve Avcı (2011) da sosyal bilgiler öğretmenleriyle yaptıkları çalışmada benzer bir bulguya ulaşmışlardır. Nitekim farklı branşlardaki öğretmenlerin tükenmişliklerinin cinsiyetlerine göre farklılık göstermediğini belirten çalışmalar da bulunmaktadır (Kılınç, 2018; Öztürk, 2019; Şencan, 2019). Bu çalışmalara bakıldığında öğretmenlerin tükenmişliklerinin cinsiyetlerine göre farklılık göstermemesinde öğretmenlerin kadın veya erkek olmalarının öğretmenlik mesleğinde önemli bir etken olmaması, cinsiyet açısından mesleki rollerinin farklılaşmamasının etkili olduğu düşünülmektedir. Yurtdışında yapılan bazı çalışmaların sonuçlarına göre öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir (Antoniou vd., 2006; Bayani vd., 2013; Purvanova & Muros, 2010). Bu çalışmada cinsiyet değişkeninin öğretmenlerin mesleki tükenmişleri üzerinde etkili bir faktör olmamasında her iki cinsiyetteki öğretmenlerin tamamen benzer çalışma koşullarında, benzer olumlu ve olumsuz yaşantılar geçirmelerinin etkili olduğu düşünülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin yaş değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bu bulgu Evcı'nın (2017) sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik yaptığı çalışma ile Adiloğulları'nın (2013) beden eğitimi öğretmenlerine yönelik yaptığı çalışmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Panagopoulos, Anastasiou ve Goloni (2014) de çalışmalarında öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri üzerinde yaş değişkeninin etkili bir faktör olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Ancak, farklı branşlardaki öğretmenlerle yürütülen bazı çalışmalarda ise öğretmenlerin mesleki tükenmişliklerinin yaşlarına göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir (Gökkaya, 2014; Tunaboşlu, 2015).

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri kıdemlerine göre duygusal tükenme ve kişisel başarı alt boyutlarında anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Ancak, kıdemi 6-10 yıl aralığında olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin duyarsızlaşma alt boyutundaki tükenmişlik düzeyleri kıdemi 1-5 yıl aralığında olanların tükenmişlik düzeylerinden daha yüksek bulunmuştur. Kokkinos (2007) çalışmasında, 10 yıl ve daha fazla deneyimi olan öğretmenlerin 10 yıldan az süreyle çalışanlardan daha fazla tükenmişlik yaşadıkları sonucuna varmıştır. Mesleki kıdemin artmasına paralel olarak yaşanan duyarsızlaşmanın arttığı söylenebilir. Yani öğretmenlerin mesleki deneyimlerinin artmasına bağlı olarak duyarsızlaşma oranlarındaki artışın tükenmişlik yaşamalarına sebep olduğu düşünülmektedir. Bazı çalışmalarda ise tam tersi bulgulara ulaşılmıştır. Örneğin; Yazıcı ve Avcı (2011) ise çalışmalarında sosyal bilgiler öğretmenlerinin kıdem yılının mesleki tükenmişliğin duygusal alt boyutunu etkilediğini, kişisel başarı ve duyarsızlaşma alt boyutlarını etkilemediğini bulmuşlardır. Yapılan başka çalışmalarda da mesleki kıdemin öğretmenlerin tükenmişlik puanlarını etkilemediği bulunmuştur (Gençer, 2002; Kanbur, 2020).

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri medeni durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır. Alanyazın incelendiğinde daha önce yapılan çalışmalarda farklı branşlardaki öğretmenlerin evli ya da bekâr olma durumlarına göre mesleki tükenmişliklerinde bir farklılık bulunmamıştır (Karabulut, 2019; Kılınç, 2018; Öztürk, 2019; Şencan, 2019). Dolayısıyla söz konusu bulguyu destekler nitelikteki çalışmalardır. Diğer bazı çalışmalarda ise mesleki tükenmişliğin alt boyutlarında öğretmenlerin medeni durumlarına göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur (Erdemoğlu Şahin, 2007; Koralay, 2014). Öğretmenlerin evli ya da bekâr olma durumlarının yaşadıkları tükenmişlik üzerinde farklı sonuçlarının ortaya çıkmasında öğretmenlerin içinde buldukları sosyal çevrenin, toplumsal baskıların, görev yapılan yerleşim yeri büyüklüğü gibi durumların etkisi olduğu düşünülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri görev yaptıkları okuldaki çalışma statülerine (kadrolu-ücretli) göre duygusal tükenme ve kişisel başarı alt boyutlarında anlamlı şekilde farklılaşmamıştır. Ancak, kadrolu olarak çalışan sosyal bilgiler öğretmenlerinin duyarsızlaşma alt boyutunda sözeşmeli olarak çalışan

öğretmenlerden daha fazla tükenmişlik yaşadıkları bulunmuştur. Kadrolu olarak çalışan sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzun süre aynı ortamda ve şartlarda görev almalarına bağlı olarak duyarsızlaştıkları, ücretli olarak çalışan öğretmenlerin farklı çalışma ortamlarında görev almalarının bu sonucu ortaya çıkardığı düşünülmektedir. Mistan (2017) ve Gürbüz (2008) tükenmişlik düzeyinin çalışılan statüye göre farklılaştığını belirlemişlerdir. Bu bulgulardan hareketle öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri üzerinde çalışılan statünün avantaj ve dezavantajlarının etkili bir faktör olduğu söylenebilir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri görev yaptıkları okuldaki teknolojik materyallerin yeterlilik durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerinde daha çok anlatım tekniğinden ve materyal olarak ders kitaplarından, taşınabilir haritalardan faydalandığı bilinmektedir. Bu yüzden sosyal bilgiler öğretmenlerinin görev yaptığı okullardaki teknolojik materyallerin yeterli olup olmaması sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerini aktarmada engel teşkil etmediği gibi onların tükenmişlik düzeylerinde de anlamlı bir fark oluşturmadığı düşünülmektedir. Fakat alanyazın incelendiğinde söz konusu durumun farklı branşlardaki öğretmenler üzerinde tersi yönde bir bulguya sebep olduğu görülmektedir. Örneğin; Durak ve Seferoğlu (2017) öğretmenlerin bilişim teknolojilerini kullanım yeterliliklerini tükenmişlik kavramı ile en çok ilişkilendirilen unsur olduğunu belirtmişlerdir. Benzer şekilde, Avcı ve Seferoğlu (2011) öğretmenlerin teknoloji bilgilerinin ve teknoloji okuryazarlık düzeylerinin düşük olmasının onların tükenmişliklerini tetikleyen en önemli unsurlardan biri olduğunu ifade etmişlerdir. Dolayısıyla bazı branş derslerinde sosyal bilgiler dersine nazaran daha çok teknolojik materyale ihtiyaç duyulmasının ve öğretmenlerin bu materyallere ulaşmalarındaki farklılıkların mesleki tükenmişlik düzeylerini etkilediği düşünülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri görev yaptıkları okuldaki velilerin çocuklarıyla ilgilenme durumlarına göre duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarında anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır. Ancak, çocuklarının eğitimine ilgili olan velilere sahip sosyal bilgiler öğretmenlerinin kişisel başarı alt boyutundaki tükenmişlik düzeylerinin ilgisiz velilere sahip öğretmenlerinkinden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Velilerin çocuklarına olan aşırı ilgilerinin, öğretmenlerin bilgisini bazen görmezden gelmelerinin ve kendi bilgilerinin öğretmenlerin bilgisinden daha çok olduğunu düşünmelerinin öğretmenlerin mesleklerinde tükenmişlik yaşamalarına neden olduğu düşünülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri, son bir yılda mesleki bir eğitime/etkinliğe katılıp katılmama durumlarına göre duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarında anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Ancak, son bir yılda bir eğitime/etkinliğe katılmayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, kişisel başarı alt boyutunda, son bir yılda bu tarz bir etkinliğe katılan öğretmenlerden daha fazla

tükenmişlik yaşadıkları söylenebilir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleklerini icra ederken meslekleri ile ilgili güncel konulardan haberdar olmaları onların mesleklerinde daha başarılı olmalarını sağlamanın yanı sıra mesleklerine olan sevgi ve ilgilerini de arttırmaktadır. Dolayısıyla katılacakları hizmet içi eğitimlerin onların mesleki tükenmişlik düzeylerinde bir azalmaya neden olacağı düşünülmektedir. Öztürk (2006) öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin hizmet içi eğitime katılım katılmama durumlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmışken; Koruklu, Feyzioğlu, Özenoğlu ve Aladağ (2012) yaptıkları çalışmada anlamlı bir farklılık bulmamışlardır. Diğer bir ifadeyle, alanyazında bu bulguyu hem destekleyen hem de tersi yönde olan çalışmalar bulunmaktadır.

Örnekleme oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretmen öz-yeterlik inanç düzeylerinin akademik öz-yeterlik, mesleki öz-yeterlik, sosyal öz-yeterlik boyutlarında ve öz-yeterlik inanç ölçeğinin genel toplamında yüksek olduğu, entelektüel boyutunda ise orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Alanyazında bu bulgu ile paralellik gösteren çalışmalara yer verilmiştir. Örneğin; Öztürk (2011) sosyal bilgiler öğretmenlerinin öz-yeterlik inançlarının yüksek düzeyde, Ayra (2015) öğretmenlerin mesleki öz-yeterliklerinin yeterli düzeyde, Avcı (2020) ise öğretmenlerin öz-yeterliklerinin ve öğretmenlik mesleği ile ilgili motivasyonlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu durum aynı zamanda öğretmenlerin akademik, mesleki, sosyal ve entelektüel öz-yeterlik inançlarının genel anlamda yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca öğretmen adayları üzerine yapılan çalışmalarda da öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançlarının alt boyutlarda genellikle yüksek veya yeterli düzeyde olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır (Eroğlu, 2018; Gülev, 2015; Küpeli, 2019; Yıldız, 2018). Yapılan çalışmaların mevcut çalışmanın bulgusuyla paralellik gösterdiği söylenebilir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretmen öz-yeterlik inançlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Yani sosyal bilgiler öğretmenlerinin kadın veya erkek olmalarının onların öz-yeterlik inançlarını etkilemediği çünkü her iki cinsiyette de meslekleri ile ilgili yeterlilik algılarının benzer olduğu düşünülmektedir. Alanyazın incelendiğinde söz konusu bulguyla paralellik gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin Avcı (2011) sosyal bilgiler öğretmenlerinin, Aylar ve Aksin (2011) ise sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin cinsiyetlerine göre öz-yeterlik inançlarının farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Üniversitelerde öğrenim gören öğretmen adaylarının ileride yapacakları meslek hakkındaki bilgi ve beklentilerinin yüksek olmasının, öz-yeterlik inançlarının da bu yönde artmasına neden olabileceği düşünülmektedir. Yine alanyazında öğretmenlerin öz-yeterlik inançlarının cinsiyete göre farklılaşmadığını belirten çalışmalar bulunmaktadır (Şaşmaz, 2019; Yılmaz, 2019b). Bununla birlikte, öğretmen öz-yeterlik inançlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark gösterdiği sonucuna ulaşan çalışmaların da alanyazında mevcut olduğu görülmektedir (Avcı, 2020; Dinler, 2019; Eroğlu, 2018; Karimvand, 2011; Klassen & Chiu, 2010).

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretmen öz-yeterlik inançları yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Farklı yaş aralığında bulunan sosyal bilgiler öğretmenlerinin kendi meslekleri ile ilgili yeterliliklerinin benzer olduğu, yaşa bağlı olarak bu yeterliliklerinin değişmediği söylenebilir. Ayrıca alanyazında bu bulgu ile paralellik gösteren çalışmalar da mevcuttur. Örneğin; Çınar (2010) ve Eroğlu (2018) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz-yeterlik inanç düzeylerinin yaşlarına göre anlamlı şekilde farklılaşmadığını ifade etmişlerdir. Farklı branşlara yönelik çalışmalarda da benzer bulgulara ulaşılmıştır (Aslantürk, 2018; Ermiş, 2019; Küpeli, 2019). Ayrıca, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının yaşlarına göre öz-yeterlik inançlarının anlamlı farklılık gösterdiğini belirten çalışmalar da bulunmaktadır (Begeç, 2019; Daştan, 2016; Konakçı, 2019). Sonuç olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik yapılan çalışmaların genelinde yaş değişkenine göre öz-yeterlik inançlarının farklılaşmadığı söylenebilir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretmen öz-yeterlik inançları mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır. Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre öz-yeterlik inançlarının anlamlı bir farklılık göstermemesinde öğretmenlerin zamanla öz-yeterliklerinde ciddi bir değişimin olmamasının etkili olduğu düşünülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öz-yeterlik inançlarının kıdemleri açısından farklılık göstermediği çeşitli çalışmalarla da desteklenmektedir (Geçit & Beldağ, 2014; Tekin, 2019). Fakat alanyazında bu araştırma bulgusunun tam tersi sonuçlarına ulaşan araştırmalar da mevcuttur (Cebeci Emre, 2017; Düz, 2015; Kaykı, 2019; Öztürk, 2017). Bu araştırmanın bulgusundan farklı bulgulara ulaşan araştırmalarda mesleki kıdem ile öz-yeterlik inancı arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanılmasında, öğretmenlerin mesleki deneyimlerinin artmasıyla beraber öz-yeterlik inançlarının artmasının etkili olabileceği düşünülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretmen öz-yeterlik inançları medeni durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin medeni durumlarına göre öz-yeterlik inançlarında anlamlı bir farklılık görülmemesinde, öğretmenlerin mesleki ve özel hayatlarına dair yaşamlarında farklı rollere girmelerinin etkili olabileceği düşünülmektedir. Araştırmanın bulgusunu destekleyen bazı çalışmalar (Arslan, 2016; Ermiş, 2019; Yorgancı, 2016) mevcuttur. Fakat bazı çalışmalarda (Daştan, 2016; Coşkun, 2010) ise öğretmen öz-yeterlik inançlarının medeni durumlarına göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretmen öz-yeterlik inançları çalışma statülerine (kadrolu-ücretli) göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır. Aktaş (2012) öğretmenlerin çalışma statülerine göre öz-yeterlik inançlarının farklılık göstermediğini belirlemiştir. Ancak, araştırmanın bulgusuna tersi yönde bulguları olan çalışmalarda bulunmaktadır (Çetinkaya, 2019; Uzakgiden, 2019). Bu çalışmaların bulgularına baktığımızda öğretmenlerin öz-yeterlik inançlarının çalışma

statülerine göre farklılaştığı söylenebilir. Bu farklılığın, ücretli çalışan öğretmenlerin garantili bir işe sahip olmamalarından ve mesleğine devam edebilme konusunda kadrolu öğretmenlere nazaran daha çok çaba harcamalarının gerektiğinden ayrıca ücretli öğretmenlerin mesleklerine başladıkları ilk yıllarda daha idealist bir tutum sergilemelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretmen öz-yeterlik inançları okuldaki teknolojik materyallerin yeterlilik durumuna göre akademik öz-yeterlik boyutunda, mesleki öz-yeterlik boyutunda, sosyal öz-yeterlik boyutunda ve ölçeğin genel toplamında anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Ancak, görev yaptıkları okuldaki teknolojik materyaller yeterli olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin entelektüel öz-yeterlik ortalamaları teknolojik materyallerin yetersiz olduğu okullarda görev yapanların entelektüel öz-yeterlik ortalamalarından daha düşüktür. Öğretmenlerin bilgi ve olaylara anlam verme, bunlara yorum yapma gibi bilişsel yeteneklerine dayanan öz-yeterliliğe entelektüel öz-yeterlik denilmektedir. Öğretmenlerin eğitim felsefesine göre eğitim sistemini değerlendirme ve bu sistemdeki gelişmeleri yorumlayabilmesi, olaylara bilimsel bir açıdan bakabilmesi entelektüel öz-yeterliliğe örnek olarak gösterilebilir (Çolak vd., 2017). Bu açıdan araştırmada elde edilen bulguya göre sosyal bilgiler öğretmenlerin görev yaptıkları okuldaki teknolojik materyallerin yeterlilik durumuna bağlı olarak öğretmenlerin düşünme, yorumlama ve kendi gözlemlerine dayalı olarak entelektüel seviyeleri de değişmektedir. Bu nedenle, teknolojik materyallerin yeterli olduğu okullarda çalışan öğretmenlerin özellikle internetin kendilerine sunduklarıyla yetinmelerinin ve kendilerine ait düşünce, yorum ve gözlemlerde bulunma ihtimallerinin düşmüş olabilesine bağlı olarak teknolojik materyallerin yeterli olduğu okullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerin entelektüel öz-yeterliklerinin daha düşük çıktığı düşünülmektedir. Sakin (2019) çalışmasında fen bilimleri öğretmenlerinin okullarda akıllı tahtanın ve diğer teknolojik materyallere erişim değişkenlerine göre öz-yeterlik inançlarının farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretmen öz-yeterlik inançları velilerin çocuklarıyla ilgilenme durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Alanyazında velilerin çocuklarıyla ilgilenme durumlarının öğretmen öz-yeterlik inançları üzerinde etkisinin olumlu ya da olumsuz olduğu bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak, burada bu sonucun ortaya çıkmasında velilerin çocuklarıyla ilgilenme durumlarının öğretmenin öz-yeterliği üzerinde bir etkiye sahip olmadığı çıkarımı yapılabilir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretmen öz-yeterlik inançları öğretmenlerin mesleki bir eğitime/etkinliğe katılıp katılmamalarına göre bir etkinliğe ya da eğitime katılan öğretmenler lehine anlamlı bir farklılık göstermiştir. Hizmet-içi eğitim herhangi bir işte faaliyet gösteren iş gücünün mesleklerinde ilerleme ve gelişme ve çalıştığı mesleğe rahat uyum sağlaması adına yapılan bütün eğitim-öğretim faaliyeti olarak tanımlanır (Tekin, 2007). Dolayısıyla herhangi bir hizmet-içi eğitime katılmayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin katılanlara göre mesleki gelişimlerinde ve

ilerlemelerinde geride kalacakları ve bunun da öz-yeterlik inançların da düşüşüne sebep olabileceği düşünülmektedir. Tekin (2019) hizmet içi eğitime katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin katılmayanlara göre tüm öz-yeterlik inanç boyutlarında ve ölçeğin genel toplamında öz-yeterliklerinin yüksek çıktığını belirlemiştir. Alanyazında araştırmanın bu bulgusuyla benzerlik gösteren çalışmalar olmakla birlikte (Eskici, 2013; Tekin, 2019), bu bulgunun tersi bulgular da bulunmaktadır (Bülbül, 2016; Çiftçi, 2016; Göksu, 2019).

Mesleki tükenmişliğin duygusal tükenme ve duyarsızlaşma boyutları ile öğretmen öz-yeterlik inançlarının akademik öz-yeterlik, mesleki öz-yeterlik, sosyal öz-yeterlik, entelektüel öz-yeterlik boyutları ve toplam öz-yeterlikleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Karahan ve Balat (2011) özel eğitim okullarında çalışan eğitimcilerle yaptıkları çalışmada paralel bir sonuca ulaşmışlardır. Mesleki tükenmişliğin kişisel başarı boyutu ile öğretmen öz-yeterlik inançlarının akademik öz-yeterlik, mesleki öz-yeterlik, sosyal öz-yeterlik, entelektüel öz-yeterlik boyutları ve toplam öz-yeterlikleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Mesleki tükenmişliğin kişisel başarı boyutu bireyin mesleğine yönelik sahip olduğu yeterlilikler bağlamında kendini başarılı algılaması şeklinde ifade edilebilir. Sahip olunan başarı algısı ile öğretmenlerin öz-yeterlik düzeyleri arasında paralel bir ilişkinin bulunduğu söylenebilir. Bireyin mesleği açısından öz-yeterlik inancının yüksek olması onun mesleğinin alan bilgisinin de paralel bir şekilde yüksek olmasına dayanmaktadır. Araştırmanın bulgusundan hareketle sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki tükenmişliğin kişisel başarı boyutuna göre öz-yeterliklerinin tüm alt boyutlarında pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahip olması ile öğretmenlerin kişisel başarı düzeylerindeki artışa bağlı olarak öz-yeterlik inanç düzeylerinde de artış görülebileceği düşünülmektedir. Çimen (2007) ilköğretim öğretmenlerinin tükenmişlik yaşantıları ve yeterlik algıları konulu çalışmasında öğretmenlerin öz-yeterlik inançlarının tüm alt boyutları ile tükenmişliğin kişisel başarı alt boyutu arasında araştırmanın bulgusuna paralel pozitif yönlü bir ilişki bulmuştur. Fakat alanyazında bu çalışmada elde edilen bulgunun tersi bulguya ulaşan çalışmalar da mevcuttur. Örneğin; Uslu ve Özkan (2018) öğretmenlerin değişim eğilimlerinin yordanmasında öz-yeterlik inançlarının ve tükenmişlik düzeylerinin rolü adlı çalışmalarında tükenmişliğin alt boyutu olan kişisel başarı ve öğretmenlerin öz-yeterlik inançları arasında herhangi bir ilişkiye rastlamamıştır.

Çalışmanın mesleki tükenmişlikle ilgili bulguları göz önünde bulundurulduğunda, öğretmenlerin tükenmişliğe neden olabilecek durumları yaşamamaları için mesleki ve kişisel açıdan mesleğinin gerekliliklerini yerine getirebilmek adına gerek okul ortamında gerekse okul dışında her türlü destek ve özgüven ortamları sağlanmalıdır. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından bakanlık veya okul bünyesinde hizmet içi eğitimlerin, kursların, seminerlerin kapsamı ve sıklığı artırılmalı, konu hakkında gerekli bilgilendirmeler yapılmalıdır.

Çalışmanın öğretmenlerin öz-yeterlik inançlarına ilişkin sonuçları göz önünde bulundurulduğunda, öğretmenlerin, alan bilgilerini sürekli güncel tutmaları ve kendilerini geliştirmeye yönelik faaliyetlere katılmalarının yararlı olacağı düşünülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin teknolojik imkânlarla bağımlı kalmalarının bir sonucu olarak entelektüel öz-yeterliklerinin düşmüş olabileceğinden hareketle, teknolojik imkânlar dışında öğretmenlerin kendilerini geliştirici yöntemleri kullanmaları, bilişsel süreç odaklı entelektüel girişimlerde bulunmalarının yararlı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca, Millî Eğitim Bakanlığı veya okul idaresi tarafından hizmet içi eğitim, seminer, kurs ve etkinliklerin genişletilmesi ve öğretmenlerin bu faaliyetlere katılımının teşvik edilerek, öğretmenlerin bu eğitim etkinliklerinden yararlanmaları sağlanmalıdır.

Bu çalışmanın bir sınırlılığı olarak sadece Van ili merkez ilçelerinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleriyle çalışılmıştır. Bu nedenle bundan sonra yapılacak çalışmalarda, öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri ve öz-yeterlik inançları farklı örneklem grupları ve farklı bağlamlarda inceleyebilir. Bu çalışmanın sonucu olarak, sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki tükenmişliğin duyarsızlaşma boyutundaki tükenmişliklerinin düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Bu nedenle sosyal bilgiler öğretmenlerinin özellikle duyarsızlaşmaya ilişkin tükenmişliklerini azaltmaya yönelik müdahale programları geliştirilebilir.

Çıkar Çatışması ve Etik Bildirimi

Bu araştırma, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimleri Etik Kurulu'nun 27/03/2020 tarihli 2020/02-01 sayılı izniyle yürütülmüştür. Bu çalışmada çıkar çatışması yoktur.

Kaynakça

- Adiloğulları, G. E. (2013). *Beden eğitimi öğretmenlerinin duygusal zekâ ile mesleki tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 331260). [Yüksek lisans tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi-Kahramanmaraş]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Akman, T. (2019). *Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri ve mesleki doyumlarının incelenmesi* (Tez No. 538373) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Aktaş, Y. T. (2012). *Okul öncesi öğretmenlerinin yeterlilik düzeyleri* (Tez No. 319824). [Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi-Aydın]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Antoniou, A. S., Polychroni, F., & Vlachakis, A. N. (2006). Gender and age differences in occupational stress and professional burnout between primary and high-school teachers in Greece. *Journal of Managerial Psychology*, 21(7), 682-690. <https://doi.org/10.1108/02683940610690213>.

- Arslan, T. (2016). *Okul öncesi öğretmenlerinin öz yeterlik inançları ile eleştirel düşünme becerileri arasındaki ilişki* (Tez No. 443522). [Yüksek lisans tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi-Çanakkale]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Arvidsson, I., Leo, U., Larsson, A., Håkansson, C., Persson, R., & Björk, J. (2019). Burnout among school teachers: Quantitative and qualitative results from a follow-up study in southern Sweden. *BMC Public Health*, 19(1), 1-22. <https://doi.org/10.1186/s12889-019-6972-1>
- Aslantürk, H. (2018). *Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin öz yeterlik inançlarının incelenmesi (Erzurum ili örneği)* (Tez No. 516995). [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Avcı, E. (2011). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimine dair öz-yeterliklerinin incelenmesi* (Tez No. 298407). [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Avcı, İ. (2020). *Öğretmenlerin öz yeterlik inançları ile iş doyumları arasındaki ilişki* (Tez No. 619351) [Yüksek lisans tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi-Kahramanmaraş]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Avcı, Ü., & Seferoğlu, S. S. (2011). Bilgi toplumunda öğretmenin tükenmişliği: Teknoloji kullanımı ve tükenmişliği önlemeye yönelik alınabilecek önlemler. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9, 13-26.
- Aydemir, S. (2019). *Ortaöğretim öğretmenlerinin özyeterlik inançları ve profesyonellikleri arasındaki ilişki* (Tez No. 601330). [Yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi-Muğla]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Aylar, F., & Aksin, A. (2011). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz-yeterlilik inanç düzeyleri ve problem çözme becerileri üzerine bir araştırma (Amasya örneği). *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 12(3), 299-313.
- Ayra, M. (2015). *Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin mesleki öz yeterlik inançları ile ilişkisi* (Tez no. 412297). [Yüksek lisans tezi, Amasya Üniversitesi-Amasya]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Balcı, A. (2015). *Öğretmen ve öğretmen adaylarının eğitim inançları ile özyeterlilik inançlarının incelenmesi (Okul öncesi örneği)* (Tez No. 429629). [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Bandura, A. (2010). Self-efficacy. *The Corsini Encyclopedia of Psychology*, 1-3.
- Bayani, A. A., Bagheri, H., & Bayani, A. (2013). Influence of gender, age, and years of teaching experience on burnout. *Annals of Biological Research*, 4(4), 239-243.
- Begeç, A. A. (2019). *Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlilik düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi (İstanbul ili örneği)* (Tez No. 570801). [Yüksek lisans tezi,

- Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi-Bolu]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Bentea, C. (2017). Teacher self-efficacy, teacher burnout and psychological well-being. *The European Proceedings of*, 13, 1128-1136. <https://doi.org/10.15405/epsbs.2017.05.02.139>
- Berkant, H. G. (2017). Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının incelenmesi. *The Journal of Educational Reflections*, 1(2), 1-17.
- Bilgili, C. (2019). *Beden eğitimi öğretmenlerinin iş doyumu ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi (Van ili örneği)* (Tez No. 585963) [Yüksek lisans tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi-Van]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Bülbül, N. (2016). *Okul öncesi öğretmenlerinin matematik eğitimine ilişkin inançları ve öz yeterlik düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Tez No. 450146). [Yüksek lisans, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cebeci Emre, Ş. (2017). *Ortaokul öğretmenlerinin öz yeterlik algıları ile mesleğe yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 472281). [Yüksek lisans, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi tezi.-Kahramanmaraş]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Chakravorty, A., & Singh, P. (2021). Correlates of burnout among Indian primary school teachers. *International Journal of Organizational Analysis*. <https://doi.org/10.1108/IJOA-09-2020-2420>
- Cherniss, C. (1988). Observed supervisory behavior and teacher burnout in special education. *Exceptional Children*, 54, 449-454. <https://doi.org/10.1177/001440298805400508>
- Cocca, M., Cocca, A., Alvarado Martínez, E. A., & Rodríguez Bulnes, M. G. (2018). Correlation between self-efficacy perception and teaching performance: The case of Mexican preschool and primary school teachers. *Arab World English Journal (AWEJ)*, 9(1), 56-70. <https://dx.doi.org/10.24093/awej/vol9no1.4>
- Coşkun, M. K. (2010). Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin özyeterlik algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1, 95-109.
- Çankıran, S. (2019). *Özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin mesleki tükenmişlik ve iş doyumlarının mesleki benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Tez No. 555243). [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi-Konya]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Çetinkaya, F. (2019). *Okul öncesi öğretmenlerinin öz yeterlik inançları ile öğretmenlik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 557242). [Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.

- Çınar, İ. (2010). *Yapılandırmacı eğitime göre sosyal bilgiler öğretmen adaylarının özyeterlik düzeylerinin belirlenmesi* (Tez No. 264155). [Yüksek lisans tezi]. Erzincan Üniversitesi-Erzincan. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Çiftçi, C. (2016). *Sınıf öğretmenlerinin öz yeterlik algıları ile kaynaşturmaya yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 460459). [Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi-Adana]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Çimen, S. (2007). *İlköğretim öğretmenlerinin tükenmişlik yaşantıları ve yeterlik algıları* (Tez No. 204341). [Yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi-Kocaeli]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Çivik, A. (2019). *Van ilinde görev yapmakta olan beden eğitimi öğretmenleri ve antrenörlerinin iş doyumu ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi* (Tez No. 578236). [Yüksek lisans tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi-Van]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Çolak, İ., Yorulmaz, Y. İ., & Altınkurt, Y. (2017). Öğretmen özyeterlik inancı ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 20-32. <https://doi.org/10.21666/muefd.319209>
- Daştan, Ş. (2016). *Okul öncesi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri ile üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik tutumlarının karşılaştırılması* (Tez No. 451836). [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Demir, D. (2018). *Bilişim öğretmenlerinin sanal yalnızlık, mesleki tükenmişlik ve psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 521956). [Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi-Afyonkarahisar]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Demirhan, S. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin öğretmen öz-yeterlik inançları ile değişime hazır olma durumları arasındaki ilişki* (Tez No. 589273). [Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi-Bolu]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Dinç, G. (2018). *Özel eğitim kurumlarında çalışan özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile öznel iyi oluş düzeylerinin incelenmesi* (Tez No. 524807). [Yüksek lisans tezi, Biruni Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Dinler, A. (2019). *Yabancı dil olarak İngilizce öğretmen adaylarının öz-yeterlik algıları* (Tez No. 583928). [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi-Sakarya]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Dönmez, İ. (2018). *Sınıf öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Hatay İskenderun ilçesi örneği)* (Tez No. 5 26717). [Yüksek lisans tezi, Biruni Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Duman, N., Sak, R., & Şahin Sak, İ. T. (2020). Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile örgütsel sinizm tutumlarının incelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 1098-1127. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.800925>

- Durak, H. Y., & Seferoğlu, S. S. (2017). Öğretmenlerde tükenmişlik duygusunun çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(2), 759-788.
- Düz, İ. (2015). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrenmeye yönelik inançları ile eğitime öğretme öz yeterlikleri arasındaki ilişki* (Tez No. 395057). [Yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi-Kütahya]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Erdemoğlu Şahin, D. (2007). *Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri* (Tez No. 190958) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Ermış, M. (2019). *Öğretmenlerin öz yeterlik düzeyleri ile kuruma bağlılıkları arasındaki ilişki* (Tez No. 562987). [Yüksek lisans tezi, Amasya Üniversitesi-Amasya]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Eroğlu, H. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik inançları ile mesleğe yönelik tutumlarının incelenmesi* (Tez No. 542063). [Yüksek lisans tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi-Aydın]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Eskici, M. (2013). *İlköğretim öğretmenlerinin yapılandırmacı yaklaşıma ilişkin öz yeterlik algıları ile tutumları* (Tez No. 336313). [Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi-Bolu]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Evcı, N. (2017). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tükenmişlik nedenlerine yönelik öz algı düzeylerinin incelenmesi (Amasya ili örneği)* (Tez No. 477553). [Yüksek lisans tezi, Amasya Üniversitesi-Amasya]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Freudenberger, H. J. (1974). Staff burn-out. *Journal of Social Issues*, 30, 159-165.
- Geçit, Y., & Beldağ, A. (2014). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya alanına yönelik öz-yeterlik seviyelerinin farklı değişkenler açısından değerlendirilmesi (Rize ili örneği). *Education Sciences*, 9(4), 353-363.
- Gençer, A. (2002). *Öğretmenlerin iş doyumunu ile mesleki tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiler* (Tez No. 116790). [Yüksek lisans tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi-Eskişehir]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Gökkaya, E. (2014). *Rotasyona uğrayan okul yöneticilerinde iş doyumunu ve tükenmişlik (Kayseri ili örneği)* (Tez No. 358497). [Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi-Kayseri]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Göksu, B. (2019). *Ortaokul matematik öğretmenlerinin derslerinde etkileşimli tahta kullanımına yönelik tutumlarının ve öz-yeterliklerinin incelenmesi* (Tez No. 558803). [Yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi-Uşak]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Göktepe, A. K. (2016). *Tükenmişlik sendromu*. Nesil Yayınları.

- Gül, Ö. (2018). *İlkokul öğretmenlerinin özyeterlik inancı ile örgütsel bağlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 532839). [Yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi-Balıkesir]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Gülev, D. (2015). *Biyoloji öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik inançları, akademik öz yeterlik inançları, öğrenme stratejileri ve epistemolojik inanç düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Tez No. 429427). [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Gürbüz, Z. (2008). *Kars ilinde görevli okul öncesi öğretmenlerinin iş tatmin düzeyleri ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi* (Tez No. 219945). [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Hanedar, A. N. (2018). *Beden eğitimi öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı tutumları ile mesleki tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki* (Tez No. 509997). [Yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi-Kırıkkale]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- İnce, N. B., & Şahin, A. E. (2015). Maslach Tükenmişlik Envanteri-Eğitimci Formu'nu Türkçe'ye uyarlama çalışması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 6(2), 385-399. <https://doi.org/10.21031/epod.97301>
- Kanbur, O. (2020). *Fizik öğretmenlerinin iş doyumu ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin demografik değişkenler açısından incelenmesi* (Tez No. 616758). [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Karabulut, C. D. (2019). *Müzik öğretmenlerinin mesleki doyumları ile mesleki tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesi* (Tez No. 606585). [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Karahan, Ş., & Balat, G. U. (2011). Özel eğitim okullarında çalışan eğitimcilerin öz-yeterlik algılarının ve tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 1-14.
- Karakuş, H. (2019). *Öğretmenlerin mesleki ve eş tükenmişliği arasındaki ilişkide psikolojik iyi oluş hâlinin aracı rolü* (Tez No. 574410). [Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi-Mersin]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayınevi.
- Karimvand, P. N. (2011). The Nexus between Iranian EFL teachers' self-efficacy, teaching experience and gender. *English Language Teaching*, 4(3), 171-183.
- Kayabaşı, Y. (2008). Bazı değişkenler açısından öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 191-212.

- Kaykı, B. K. (2019). *İlkokul öğretmenlerinin yöneticiden çekinme ve özyeterlik düzeyleri* (Tez No. 608464). [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Kılınç, B. (2018). *Fen bilimleri öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Tez No. 531788). [Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi-Elazığ]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Klassen, R. M., & Chiu, M. M. (2010). Effects on teachers' self-efficacy and job satisfaction: Teacher gender, years of experience, and job stress. *Journal of Educational Psychology*, 102(3), 741-756. <https://doi.org/10.1037/a0019237>
- Kocaman, A. (2018). *Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri ile sınıf yönetimi becerileri arasındaki ilişki* (Tez No. 495551). [Yüksek lisans tezi Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Çanakkale]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Koç, F., & Sak, R., (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programındaki etkinliklere yönelik öz-yeterlik inançlarının incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(1), 43-71. <https://doi.org/10.17051/io.2015.50571>
- Kokkinos, C. M. (2007). Job stressors, personality and burnout in primary school teachers. *British Journal of Education Psychology*, 77, 229-243.
- Konakçı, A. A. (2019). *Fen bilimleri öğretmenlerinin ve fen bilimleri öğretmen adaylarının çevre bilgi ve çevre eğitimi öz-yeterlik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Tez No. 569822). [Yüksek lisans tezi, Bayburt Üniversitesi-Bayburt]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Koralay, F. D. (2014). *İlkokullarda görev yapan öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyi* (Tez No. 381139). [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Koruklu, N., Feyzioğlu, B., Özenoğlu-Kiremit, H., & Aladağ, E. (2012). Öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(3), 1813-1831.
- Küpeli, E. (2019). *Ortaokul öğretmenlerinin iletişim becerileri ile öz yeterlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 537619). [Yüksek lisans tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi-Kahramanmaraş]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Maslach, C., & Jackson, S. E. (1981). The measurement of experienced burnout. *Journal of Occupational Behavior*, 2, 99-113.

- Mahmood, S. M. R., & Sak, R. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile örgütsel sinizm tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(5), 2243-2259. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.3451>
- Medeni, M. B. (2018). *Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi (Balıkesir ili örneği)* (Tez No. 535958). [Yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi-Balıkesir]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Menon, D., & Sadler, T. D. (2016). Preservice elementary teachers' science self-efficacy beliefs and science content knowledge. *Journal of Science Teacher Education*, 27(6), 649-673. <https://doi.org/10.1007/s10972-016-9479-y>
- Mıstan, B. (2017). *Özel eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin iş doyumunu ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Tez No. 456556). [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi-Konya]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Okumuşoğlu, O. (2019). *Fen bilimleri öğretmenlerinin yeni yaklaşım, yöntem ve teknikleri bilme ve kullanma düzeyleri ile mesleki tükenmişlikleri* (Tez No. 587323). [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Öztürk, A. (2006). *Okul öncesi öğretmenlerinin duygusal zekâ yetenekleri iş doyumları ve tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi* (Tez No. 189336). [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi-Konya]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Öztürk, B. (2017). *Sınıf öğretmenlerinin ilk okuma ve yazma öğretimine yönelik öz yeterlik inançlarının değerlendirilmesi* (Tez No. 486005). [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Öztürk, F. Z. (2011). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının ilköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan öğrenme alanlarına ilişkin öz yeterlik düzeylerinin incelenmesi* (Tez No. 279762). [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Öztürk, M. A. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin iş yükü algısı ile mesleki tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki* (Tez No. 557580) [Yüksek lisans tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi-Kırşehir]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Özyıldırım, G. (2018). *Öğretmen adaylarının öz yeterlik inançlarının sınıf yönetiminde etik duyarlılık düzeylerine etkisi* (Tez No. 512626). [Doktora tezi, Akdeniz Üniversitesi-Antalya]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Panagopoulos, N., Anastasiou, S., & Goloni, V. (2014). Professional burnout and job satisfaction among physical education teachers in Greece. *Journal of Scientific Research and Reports*, 3(13), 1710-1721. <https://doi.org/10.9734/JSRR/2014/8981>

- Pishghadam, R., & Sahebjam, S. (2012). Personality and emotional intelligence in teacher burnout. *The Spanish Journal of Psychology*, 15(1), 227-236
https://doi.org/10.5209/rev_SJOP.2012.v15.n1.37314
- Polat, A. G. S., Ercengiz, A. G. M., & Tetik, H. (2012). Öğretmenlerin mesleki tükenmişliklerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 152-173.
- Purvanova, R. K., & Muros, J. P. (2010). Gender differences in burnout: A meta-analysis. *Journal of Vocational Behavior*, 77(2), 168-185. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2010.04.006>
- Sak, R. (2018). Gender differences in Turkish early childhood teachers' job satisfaction, job burnout and organizational cynicism. *Early Childhood Education Journal*, 46(6), 643-653. <https://doi.org/10.1007/s10643-018-0895-9>
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., & Nas, E. (2017). Okul öncesi eğitim kurumlarında ve ilkököl kademesinde görev yapan rehber öğretmenlerin mesleki tükenmişliklerinin karşılaştırılması. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 404-433. <https://doi.org/10.23891/efdyyu.2017.16>
- Sakız, G. (2013). Başarıda anahtar kelime: Öz-yeterlik. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 185-209.
- Sakin, A. (2019). *Fen bilimleri öğretmenlerinin teknolojik pedagojik alan bilgisi öz yeterlik inanç düzeyleri üzerine bir araştırma: Şanlıurfa örneği* (Tez No. 590875). [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Sarıtaş, S. (2019). *Sınıf öğretmeni adaylarının psikolojik iyi oluş halleri, mesleki kaygı düzeyleri ve öz-yeterlik inançlarının incelenmesi* (Tez No. 602459) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Spaniol, L., & Caputo, J. (1979). *Professional burnout: A personal survival kit*. Human Services Associates.
- Subaş, R. (2018). *Okul öncesi öğretmen adaylarının öz-denetimleri ve öğretmen öz-yeterlik inançları arasındaki ilişkinin bazı değişkenlerle incelenmesi* (Tez No. 511405). [Yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi-Kütahya]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Süzer, B. (2019). *Fen bilimleri öğretmenlerinin öz-yeterlik inançları ile öz-yeterlik kaynakları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Tokat ili örneği* (Tez No. 589583). [Yüksek lisans tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi-Tokat], Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Şahin Sak, İ. T. (2015). Okul öncesi öğretmen adaylarının sınıf yönetimi ile ilgili öz-yeterlik inançları. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 101-120.

- Şaşmaz, H. (2019). *Öğretmenlerin epistemolojik inançları ile öz-yeterlik algılarının incelenmesi* (Tez No. 581723). [Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi-Kayseri]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Şencan, D. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi* (Tez No. 565705), [Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi-Denizli], Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Tekin, D. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirmeye yönelik öz-yeterlik algıları ve tutumları arasındaki ilişki* (Tez No. 597633). [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi-Sakarya]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Tekin, O. (2007). *Uzaktan eğitim yöntemi ile verilen hizmet-içi eğitim programının öğretmenlerin öz-yeterlik algıları ve tutumlarına etkisi-Muğla ili örneğinde* (Tez No. 214292). [Yüksek lisans tezi, Muğla Üniversitesi-Muğla]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Tunaboylu, M. (2015). *İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyi (İzmir ili Torbalı ilçesi örneği)* (Tez No. 417649). [Yüksek lisans tezi, Okan Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Uslu, Ö., & Özkan, E. Ç. (2018). Öğretmenlerin değişim eğilimlerinin yordanmasında öz yeterlik inançlarının ve tükenmişlik düzeylerinin rolü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, 278-300. <https://doi.org/10.21764/maueufd.387459>
- Uzakgiden, A. M. (2019). *Öğretmenlerin öznel iyi oluşlarının öz-yeterlik inançları ve psikolojik ihtiyaçların doyumunda denge değişkenleri açısından incelenmesi (Şanlıurfa ili örneği)* (Tez no. 599828). [Yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi-Muğla]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Yazıcı, K., & Avcı, A. (2011). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik durumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 29-37.
- Yıldız, Z. (2018). *Müzik öğretmeni adaylarının öz yeterlik inançlarının ve mesleğe yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* (Tez No. 494304). [Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi-Trabzon]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Yılmaz, S. B. (2019a). *Öğretmen yeterlilik ve tükenmişlik algıları: Birleştirilmiş sınıfta görev yapan sınıf öğretmenleri üzerinde bir inceleme* (Tez No. 584647). [Yüksek lisans tezi, Kafkas Üniversitesi-Kars]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Yılmaz, D. (2019b). *Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen öz yeterlik inançları ile matematik ve ilk okuma yazma öğretimi öz yeterlik inançları* (Tez No. 552134). [Yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi-Kocaeli]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.

- Yoo, J. H. (2016). The effect of professional development on teacher efficacy and teachers' self-analysis of their efficacy change. *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 8(1), 84-94. <https://doi.org/10.1515/jtes-2016-0007>
- Yorgancı, A. E. (2016). *Sınıf öğretmenlerinin kişilerarası öz yeterlik algıları ile örgütsel güven algılarının incelenmesi* (Tez No. 440539). [Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi-Kayseri]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Yurtseven, T. (2019). *Hizmet öncesi Türkçe öğretmenlerinin öğretmeye yönelik endişeleri ve öz yeterlik inançları* (Tez No. 538347). [Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi-Denizli]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.

Extended Abstract

Education has an important role in transmission of the culture of a society or some universally accepted values to individuals. In this transfer process, especially the teacher is an important factor because the teacher is the key to make sense and use of other factors such as student, family and physical environment and should be considered separately from these factors. Teaching is a profession that requires responsibility but both the expectations of the education stakeholders from the teachers and the responsibility of planning many things from the arrangement of the environment to the educational materials and activities make this profession even more stressful and increase the burnout level of the teacher.

Burnout is that the pressure on one's energy and power causes failure and exhaustion in the person, and inability to cope with stress in his professional and personal life. It is also the state of burnout which was developed to get rid of stress and as a result of high loyalty has been defined as self-exclusion from work as a result of dissatisfaction and reaction to stress. More recently, burnout is a situation with psychological and physical symptoms that occur when individuals do not fulfill the requirements of the profession they work, and as a result, the quality of service and the motivation decreases.

One of the most commonly used concepts with burnout is self-efficacy. Based on Bandura's definition, self-efficacy was explained as the belief in one's individual competencies and potential. People with high self-efficacy beliefs approach difficult tasks as obstacles to be achieved, set difficult goals for themselves and maintain a strong commitment to these goals. On the contrary, people with low self-efficacy beliefs try to stay away from challenging tasks that they perceive as a personal threat, and when they face with these situations, they focus on all kinds of negative results instead of focusing on their personal deficiencies and their performance to be successful in the face of obstacles. In this context, self-efficacy belief affects teachers emotionally and behaviorally in a positive or negative way. However, changes in teachers' behaviors and self-efficacy beliefs can also influence the efficiency of their

work and cause them to experience burnout. In this context, it is important to examine the relationship between the concepts of burnout and self-efficacy.

The aim of this study is to examine the job burnout level and self-efficacy beliefs of social studies teachers. The sample of this survey-based quantitative research consisted of 154 social studies teachers working in secondary schools affiliated to the Ministry of National Education in the central districts of Van. While 31.8% of the social studies teachers participating in the research were female, 68.2% were male. Their age ranges were 25-30 (48.1%), 31-35 (22.7%) and 36-41 (29.2%). Participants teachers' teaching experiences changed among 1-5 (50%), 6-10 (29.2%) or 11 years and more (20.8%). While 58.4% of them were married and 41.6% were single. The data collected through a "Personal Information Form" developed by the researchers, "Maslach Burnout Inventory Educator Form" adapted to Turkish by İnce and Şahin (2015) and "Teacher Self-Efficacy Scale" developed by Çolak, Yorulmaz and Altinkurt (2017).

For data analysis, descriptive statistics such as frequency and percentage distributions related to demographic information of the participants were calculated. The Kolmogorow-Smirnow test was used to test whether the collected data showed a normal distribution to decide if the parametric or non-parametric tests had to be used in data analysis. According to the results of the Kolmogorow-Smirnow test, it was decided to use parametric tests because the scores obtained from the scale showed normal distribution ($n=154$, $p>.05$). After deciding to use parametric tests, t-test for independent samples was used to compare variables from two groups, one-way ANOVA to compare variables from more than two groups, and Pearson Correlation Analysis was used to examine the relationship between variables. The significance level was accepted as 0.05 in difference analysis and 0.01 in correlation analysis.

Data analysis showed that that social studies teachers' burnout in emotional exhaustion dimension was moderate, burnout in depersonalization dimension was low and burnout in dimension of personal accomplishment was high. It was also found that the self-efficacy beliefs of social studies teachers were high in dimensions of academic self-efficacy, professional self-efficacy and social self-efficacy, and in the overall total of self-efficacy belief scale. However, it was found to be medium in the intellectual self-efficacy dimension. Also, no significant relationship was found between dimensions of emotional exhaustion and depersonalization, and dimensions of academic self-efficacy, professional self-efficacy, social self-efficacy, intellectual self-efficacy and total self-efficacy. A positive correlation was found between the personal accomplishment dimension of job burnout, and academic self-efficacy, professional self-efficacy, social self-efficacy, intellectual self-efficacy and total self-efficacy of the teachers.